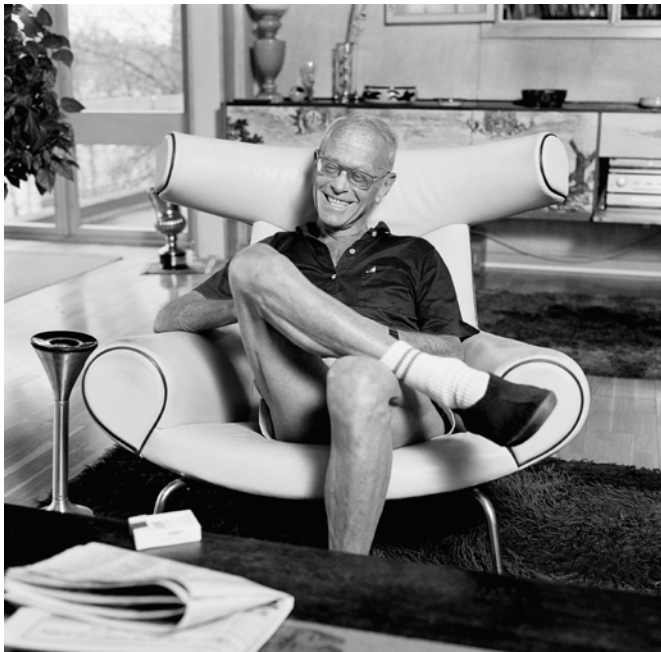

RECENSION

Citizen Schein

Originaltitel: **Citizen Schein**

Regi: **Maud Nycander, Jannike Åhlund, Kersti Grunditz Brennan**

Producent: **Rebecka Hamberger**

Manus: **Maud Nycander, Jannike Åhlund, Kersti Grunditz Brennan**

Medverkande: **Daniel Bergman, Åsa Moberg, Ingvar Carlsson, Harriet Andersson, Liv Ullmann, Ingrid Thulin, Jörn Donner, Roy Andersson m fl**

Land: **Sverige, 2017**

Längd: **1 tim 40 min**

Distributör: **TriArt Film AB**

Citizen Schein

Man föreställer sig en air av cigarr, Cutty Sark och Eames-läder runt Svenska Filminstitutets grundare Harry Schein när han blickade ut genom sina panoramafönster över Gärdet. Nöjt konstaterande att det är han som definierat själva innebörden av värdefull film. Schein var tveklöst en av kulturlivets mest mytomspunna, stilikoniska, mest visionära och kontroversiella personer. Citizen Schein är dokumentären om den faderlöse österrikiske pojken som 14 år gammal sändes av sin mor till Sverige, just före kriget för att undkomma de allt intensivare jedeförföljelserna. Som lyckades i affärer och i politiken men misslyckades med att hålla fast den dröm som han målat upp.

Dokumentärfilmaren Maud Nycander har formatet i sin hand. Hon har gjort sig känd för komplexa personporträtt, den unga kvinnan i Nunnan och det monumentala tidsdokumentet Palme. Men ett liv och en personlighet som Scheins känns på ett sätt för storvulet för att klämmas in i en långfilm. Jannike Åhlands gedigna research och manus omsatt i Nycanders filmiska flyt, där journalfilmer, privata och offentliga stillbilder, intervjuer, bokcitat, brev, atmosfäriska ljudtillsammans med en jazzig 60-talsdoft, bildar dock en både detaljrik och sammanfattande bild. Skönt surrealistiska är också fragmenten ur Stig Björkmans hyllningsfilm till Scheins femtioårsdag, Sanningens ögonblick. En imaginär tennismatch med hela kändiselitens på läktaren mellan Schein och Borg, och med Palme som domare. En film som stuvats undan tills helt nyligen.

Scheins familj hade umgåtts i Wiens intellektuella kulturkretsar och han hade storslagna planer på att bli tenor eller fotbollsspelare. Men efter att ha hamnat som lantbrukarelev i Småland fortsatte han att smida planer om att bli miljonär och gifta sig med Sveriges vackraste kvinna. Ung, begåvad och med siktet mot toppen studerade han till kemiingenjör och med ett patent på en vattenreningsmetod gjorde han sig ekonomiskt oberoende.

En sejour i Hollywood som filmjournalist hade gett mersmak och Schein blev snabbt en del av det svenska filmetablissemangen, och den politiska eliten. De som berättar och minns, Liv Ullman, Harriet Andersson, Daniel Bergman, Ingvar Carlsson, Theodor Kallifatides med flera, vittnar om en man med makalösa ambitioner. En

självsäker playboy, en hänsynslös klättrare och arrogant smakpolis. Som brinnande socialdemokrat kallade han med tysk accent folk för allmoge och föraktade deras simpla Åsa-Nissepreferenser. Men de berättar också om en sårbar flyktingpojke och isolerad människa som aldrig lyckades skapa sin egen familj även om han informellt adopteras av Palmes och Bergmans klaner. När de gamla bäs-tisarna var borta tappade han mer eller mindre fotfästet.

Filmreformator, grundare av SFI med tillhörande filmhus, filmavtal, filmutbildning och ambitiösa kvalitetskriterier. Schein satte filmsverige på världskartan. Han var förutsättningen för Bergmans framgångar men också en nagel i ögat för den radikala filmvännern. Roy Andersson erkänner lite skamset att de var väl hårda i sin kritik.

Livet var en tävling som inte fick förloras. Varje tennisresultat mot Palme plitades ner. Framgångarna till trots blev hans stora kärlek Ingrid Thulin aldrig helt hans även om de var gifta och vänner livet ut. Sitt födelseland vände han oförsonligt ryggen och vägrade att någonsin tala tyska. Moderns omsorg att rädda honom undan nazisterna upplevde han som ett svek han aldrig hämtade sig från. Filmen knyter trådar till den tiden och nittioalets strömningar med Ny demokratis drag under galoscherna. Något som på allvar oroade Schein.

Bortom den charmante, briljante och ibland hänsynslöse karriärsten tonar bilden av något sorgset och skörare fram. Efter femton år på filmtronen gjorde det politiska maktskiftet 1976 honom omöjlig. Posterna blev mindre betydelsefulla även om Schein fortsatte som debattör, författare och kolumnist. Hans sista tid i livet, hans död och eftermäle fick en solig inramning som bara antyds i filmen. Citizen Schein är ett porträtt om en unik larger than life-personlighets uppgång och långsamma nedtoning. Men också en allmängiltig berättelse om hur drömmar är illusoriska och omöjliga att leva i på riktigt.

Louise Lagerström